

Sjónarmið

Grundlæggende strukturproblemer i det færøske samfund

Uanset hvordan vi griber reetableringen af det færøske fiskeri og produktion an, er der et uafklaret spørgsmål, der er væsentligt at få svar på! Er den færøske nation konkurrencedygtig m.h.t. produktion og salg af fiskeprodukter. Der er alarmerende tendenser, der indikerer at vi har problemer m.h.t. samfundsstrukturen, der er større end vi vil indrømme skriver Óli Olsen i greinini

De strukturproblemer det færøske samfund står overfor, kan ikke løses indenfor den nærmeste fremtid. Men over en år-række kan der muligvis skabes grobund for en bæredygtig erhvervsudvikling, såfremt der lægges en anderledes og mere langsigtet strategi for det færøske samfund.

Samfundet er opbygget med de fleste funktioner og institutioner der kendetegner et moderne og veludviklet samfund. Men hvor det færøske samfund alligevel kun har en industri, nemlig fiskeindustrien, der skal tilføre landet netto valutaindtægter. Med en industri, der er sårbar overfor ændringer i omverdenen vil nationen også være sårbar overfor disse ændringer.

Nationens konkurrenceevne

Et væsentligt element i en nations konkurrenceevne er samspillet mellem aktørerne i landet. Samspillet mellem industrigrene, kapital, forskning og udvikling og uddannelsesvidensniveauet, samt samspillet mellem offentlige og private aktører i samfundet, dertil har den indenlandske efterspørgsel efter varer og tjenester også indflydelse på nationens internationale konkurrenceevne. Udgiftsniveauet, effektivitet og tilgængelige råvarer er selvsagt også elementer der påvirker konkurrenceevnen. Samspillet mellem de nævnte elementer influerer i høj grad på en nations konkurrenceevne desto flere og forskelligartede industrigrene desto bedre overlevelsesmuligheder.

Nationens eksport

Det færøske samfund er monoeksportør af standard fiskeprodukter, der sælges på verdensmarkedet og produceres i et miljø der er særdeles kapital- og konkurrenceintensiv, og hvor udjeningen til primærproducerne er særdeles lav.

Denne »fiske eksport« er ikke i stand til at opretholde og finansiere drift af et velfærdssamfund som det færøske.

Rentabilitet – Skibene

Kendsgerningen i dag er, at størstedelen af fiskeflåden har drifts og likviditetsproblemer, selvom denne er blevet saneret flere gange. Såfremt ferske fiskeflåden ikke landede store dele af deres fangster

i udlandet ville denne gå konkurs.

Rentabilitet – Filetfabrikkerne

Filetfabrikkerne har ikke et overskud eller rentabilitet, der gør disse attraktive som investeringsobjekt, set fra almindelige økonomiske betragtninger.

Filetfabrikkerne har reduceret deres udgifter ved at have lave lønninger herunder akkorder og bonussystemer m.m., derudover har de pålagt skibene flere udgifter ved landing af fiskefangster og i forbindelse med service af skibene. Filetfabrikkerne har kunnet købe fisk til særdeles fordelagtige priser set i internationalt perspektiv.

Prisen på råvarer landet på Færøerne

Da ferskfiskeflåden har kunnet få næsten det dobbelte for, at lande deres fangster i udlandet, kan der konstateres, at den land-baserede del af hovederhvervet har problemer af dimensioner, og er absolut ikke konkurrencedygtig på indkøbssiden. Her er der nødvendigt med dybtgående analyser for at få belyst disse forhold.

Vidensniveauet på Færøerne

På Færøerne er vidensniveauet m.h.t. bearbejdning, produktudvikling, salg og markedsføring af fiskeprodukter øget væsentligt. Men spørgsmålet er om denne viden er kommet til sin ret, i et centralt system som fiskerierne. Viden har i høj grad ligget ubrugt på Færøerne m.h.t. produktion og salgsmuligheder af færdigvarer og halvfabrikata. Den viden den enkelte skipper eller reder har om markedsforhold, på ferskefiskemarkederne i Norge, Island, England, Skotland m.m., er i dag langt bedre end for få år siden.

Faroe Sea Food Prime Position

Med nuværende vidensniveau er der på Færøerne, stilles store krav til de der ønsker at sælge og markedsføre færøske fiskeprodukter, og her ser det ud til »at den førhen så store aktør på området, Fiskasalan, nu FSP, har et sådant vidensstab at den har svært ved at tiltrække kunder.

Videnstab

De udtalser ledelsen er kommet med offentligt bærer også præg af dette, eksempelvis har FSP søgt

Óli Lassen hevur skrivað hesa grein á danskum, tí hon vendir sær serstakliga til danir íð arbeida í Føroyum

om penge til at undersøge hvorfor fiskeprisen for ferskfisk var højere på Island end den var på Færøerne.

FSP har også udtalt at de var nødt til at være med til at opkøbe ferskfisk (selvom de var imod dette) for at kunne se hvilket distributionsnet der blev benyttet frem til den endelige forbruger på det engelske marked. FSP har endvidere fremført at udenlandske fiskeproducenter og opkøbere opererer på Færøerne grundet manglende styring og kontrol i landet, og har grundet de lave fiskepriser. Selvom menigmanden ved, at det er den lave pris på råvarer der tiltrækker producenter og fiskeopkøbere.

Med ovennævnte udtalelser rører FSP en helt akut manglende viden om disse forhold – selvom organisationen er gammel og har opereret i branchen i mange år og dermed skulle have oparbejdet en stor viden og et vidtfor-gretnet net til indsamling af markedsinformationer m.m.

Fiskasalan står endvidere overfor det problem, at den primært har dyrket markedet for sej produkter, hvor disse i dag udgør en lille andel af det færøske fiskeri. Hvorimod der i dag skal

sættes mere på markedet hvor torsk og kuller m.m., benyttes og denne om-lægning tager tid.

Investeringer i fiskerierhvervet

M.h.t. investeringer i fabrikker og skibe er det i dag således, at disse investeringer skal være særdeles små, om der skal skabes rentabilitet i driften.

Prisen for en fabrik skal være nogle få mil. kr., 2 til 8 mil. kr., og linebåde skal eksempelvis ikke koste mere end ca. 3-6 mil. kr. for at kunne overleve. Skal der skabes rentabilitet i fiskeindustrien er der primært med små billige skibe og fiskefabrikker. De der påstår noget andet er nødt til at fremvise markeds-, drifts- og finansierings- likviditetsplaner for de såkaldte effektive skibe og filetfabrikker, disse forefindes ikke i det færøske samfund i dag.

Konkurrencedygtig industri Internationalt/Globalt

Et væsentligt spørgsmål at få belyst, er om det på langt sigt er muligt for veludviklede samfund som det danske og færøske at leve primært af henholdsvis landbrugs- og fiskeriproduktion, da de tekno-

logier der benyttes er velkendt og nemme at imitere, således at der bliver lande der er mindre udviklede, der varetager simpel fødevarerproduktion i verdenssamhandelen. Hvorimod lande med en veluddannet befolkning i højere grad skal levere teknologisk-intensive produkter og system- og projektskøp samt serviceydelser.

Vil vi være konkurrencedygtige på området, produktion og salg af fiskeprodukter, vil der ikke være behov for at udvikle og producere alternative ydelser med et højt vidensindhold – herunder inddrage udenlandske kapital og viden for at få tilført dynamik og innovation til det færøske samfund. Det være sig indenfor fiskeri og anden industri m.m. Eksempelvis er Island bevis på en stærk udvikling m.h.t. levering af maskiner og udstyr til fiskeindustrien.

Samfundet

Det færøske samfund er lukket og teknokratiske hvor kritik bliver betegnet som noget negativt. Den offentlige administration er konservativ og letter ikke de administrative byrder for primær erhvervet. Indførelse af moderne informationsteknologi bliver i ringe grad benyttet til forenkling og rationalisering. En rimelig service overfor erhvervslivet eksisterer ikke, ejere / redere af små både skal servicere hen imod 20 offentlige, halvoffentlige og private institutioner, og disse forhold er helt urimelige. Den færøske presse bliver beskyldt for kun at belyse erhvervslivet ud fra en negativ synsvinkel, selvom det er uhyre sjældent at der foretages kritisk samfunds- og erhvervsjournalistik.

Erhvervsinformationer og aktiehandel

De regnskaber der bliver udarbejdet har klausuler, og et ringe indhold, der gør at deres informationsværdi er meget ringe, således at analysearbejde og informationer om virksomhederne ikke kan kanaliseres ud til eventuelle investorer. Et effektivt aktiemarked eksisterer ikke.

Konsulenter og revisorer og advokater og »professionelle« bestyrelsesmedlemmer samt udenlandske kreditorer og »færøske« fonde, har i dag en alt-overvejende indflydelse på primærerhvervet, selvom disse personer og institutioner har et langt mindre kendskab til færøske erhvervsforhold, end eksempelvis de færøske finansieringskilder Føroya Banki og Sparokasserne. I denne »professionelle« tid har de færøske erhvervsledere og investorer ringe udfoldelsesmuligheder. Spørgsmålet er også om disse »professionelle personer« reelt tilfører det færøske samfund noget som helst, der kan benyttes i udviklingen af samfundet, har de eksempelvis dybtgående kendskab til økonomisering og markedsføring set i relation til fiskeri og fiskeproduktion og afsæt-

ning på verdensmarkedet. Udenlandske investorer med kapital og arbejdskraft, ville være et betydeligt bedre aktiv i udviklingen af det færøske erhvervsliv.

Fiskavirking

Der er sagt meget om fiskavirking gennem de seneste måneder, og der skal ikke ofres flere ord her på denne kreditor-løsning, da jeg deler den generelle holdning at konstruktionen var, er og bliver en dårlig løsning, der har forårsaget mere ødelæggelse og skade, end den nogensinde kan gøre godt igen.

Færøernes konkurrenceevne uafklaret

Uanset hvordan vi griber reetableringen af det færøske fiskeri og produktion an, er der et uafklaret spørgsmål, der er væsentligt at få svar på? Er den færøske nation konkurrencedygtig m.h.t. produktion og salg af fiskeprodukter. Der er alarmerende tendenser, der indikerer at vi har problemer m.h.t. samfundsstrukturen, der er større end vi vil indrømme.

Fremtidig strategi for den land-baserede produktion

En decentraliseret struktur, med selvstændige virksomheder, der ejes af privatkapital kombineret med fagbevægelsen, kommunen og andre investorer eksempelvis udlænding eller kapital fra Framtaksgrunninm. Den færøske kultur er til mindre selvstændige virksomheder. Kvaliteten på råvarer er i top og vidensniveauet hos unge veludannede ledere er højt.

Den færøske fiskeindustri skal specialiseres således at den enkelte mindre virksomhed producerer i en niche til de mest attraktive dele af markedet, der ønsker at betale en høj pris for kvalitetsprodukter. Der er således tale om en fokuseringsstrategi hvor der fokuseres på de mest attraktive markeds-elementer. I erhvervsstrukturen kan der muligvis være fordelagtigt at have to eller tre store virksomheder, der producerer til de traditionelle supermarkeder eller kæder.

Med ovennævnte strategi vil det være muligt at få en innovativ, dynamisk og fleksibel fiskeindustri, der hurtigt kan reagere på markedsændringer og de behov der måtte være i omverdenen. Hvilken rolle FSP skal have i den nye erhvervsstruktur må de selv finde ud af – og legitimerer sin eksistensberettigelse gennem en god salgs- og markedsføringsindsats af færøske fiskeprodukter.

Fiskerierhvervet vil fremdeles være primærerhvervet, men der er nødvendigt også at sætte på alternative industrier og indtægtskilder til det færøske samfund.

Klaksvík, 8. okt. 1996
Óli M. Lassen,